

Profil dan Pengalaman Menggunakan Dadah dan Keterlibatan Jenayah Dalam Kalangan Banduan Melayu di Malaysia

*Profiles and Experiences of Drug Use and Criminal Involvement among
Malay Offenders in Malaysia*

**Fauziah Ibrahim*, Ezarina Zakaria, Nazirah Hassan, Mohammad Rahim Kamaluddin,
Wan Shahrazad Wan Sulaiman, & Nurul Atikah Yunos**

Pusat Kajian Psikologi dan Kesejahteraan Manusia, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Selangor, Malaysia

*e-mail: ifauziah@ukm.edu.my

Received: 25 January 2021; **Accepted:** 01 March 2021; **Published:** 02 March 2021

To cite this article (APA): Ibrahim, F., Zakaria, E., Hassan, N., Kamaluddin, M. R., Wan Sulaiman, W. S., & Yunos, N. A. (2021). Profiles and Experiences of Drug Use and Criminal Involvement among Malay Offenders in Malaysia. *EDUCATUM Journal of Social Sciences*, 7(1), 55-66. <https://doi.org/10.37134/ejoss.vol7.1.6.2021>

To link to this article: <https://doi.org/10.37134/ejoss.vol7.1.6.2021>

Abstrak

Masalah dadah dan jenayah merupakan masalah yang membimbangkan banyak pihak kerana ia menggugat kesejahteraan, keharmonian dan keselamatan negara dan masyarakat. Masalah ini sejak dari dahulu sering dikaitkan dengan bangsa Melayu berbanding dengan bangsa-bangsa yang lain. Oleh itu kajian ini dilakukan bertujuan untuk mengenal pasti profil, pengalaman menggunakan dadah dan jenayah dalam kalangan banduan Melayu. Kajian dijalankan dengan menggunakan reka bentuk kuantitatif secara tinjauan keratan-lintang (cross-sectional survey). Seramai 301 orang banduan Melayu yang terlibat dengan kes dadah dan sedang menjalani pemulihan dan tahanan di Jabatan Penjara Malaysia telah dipilih sebagai responden kajian. Hasil kajian mendapati majoriti banduan Melayu terlibat dengan dadah dan aktiviti jenayah adalah terdiri daripada golongan muda berusia 21-39 tahun, masih bujang, pendidikan pada tahap SPM, mempunyai pekerjaan tetap sebelum dipenjarakan dan pendapatan adalah di bawah RM3,850 sebulan (B40). Berdasarkan pengalaman menggunakan dadah, kebanyakan banduan Melayu memperoleh sumber bekalan dadah daripada pihak pengedar dan usia pertama kali menggunakan dadah dalam lingkungan usia 35-30 tahun. Dadah syabu merupakan dadah popular yang digunakan oleh kebanyakan banduan Melayu dan faktor menggunakan dadah adalah disebabkan oleh inginkan keseronokan dan pengaruh kawan. Kajian juga mendapati sejumlah RM50-RM100 diperuntukan oleh banduan Melayu untuk membeli dadah dalam tempoh sehari. Berdasarkan pengalaman keterlibatan dengan jenayah, hasil kajian juga mendapati kebanyakan banduan Melayu melakukan aktiviti jenayah melebihi dua kali dalam tempoh seminggu dan mereka lebih gemar melakukan jenayah secara bersendirian berbanding secara berkumpulan. Jenis jenayah yang dilakukan oleh kebanyakan banduan Melayu adalah sebagai pengedar dadah, mencuri dan melakukan pecah rumah selain menggunakan dadah. Hasil kajian ini memberi implikasi terhadap pelaksanaan intervensi dan pengurusan banduan yang berkesan dari aspek penyediaan perkhidmatan kaunseling, kemahiran, pendidikan, pencegahan, rawatan dan pemulihan dalam kalangan banduan.

Kata kunci: banduan dadah, Melayu, dadah, jenayah, pengalaman

Abstract

The problem of drug use and crime worries many people as it threatens the well-being, harmony and security of the country and society. Over the years, this problem has been often associated with Malays compared to other ethnics. This study aims to identify the profiles and experiences of drug use and crime among Malay offenders. The study was conducted using a quantitative cross-sectional survey. A total of 301 Malay offenders who were charged for drug-related offences and serving their sentences in the Malaysian Prison Department were selected to participate in the study. The study has found that the majority of offenders involved in drug use and crime

offences are young people aged 21-39 years old, unmarried, attained at least lower and/or upper secondary education SRP/SPM, employed prior to custody, and had income below than RM3,850 per month (B40). Based on their experiences of drug use, most offenders reported that they obtain drugs from the dealers and the average age of first drug use is between 30 to 35 years old. Methamphetamine is a popular drug used by majority of Malay offenders, and it is due to incredible enjoyment and peer pressure. The study also reported offenders spent between RM50 and RM100 to buy drugs in a day. Based on the experiences of crime, most of offenders reported to commit crimes at least twice a week and preferred to commit crime alone than in groups. The type of crime offences reported by most of Malay offenders are drug dealing, theft and burglary instead of drug use. Findings of this study have implications for the implementation of effective intervention and management offenders in terms of providing counseling services, skills, education, prevention, treatment and rehabilitation among offenders.

Keywords: drug offenders, Malay, drugs, crime, experience

PENGENALAN

Isu penyalahgunaan dadah merupakan suatu masalah nasional yang dihadapi oleh semua negara di dunia. Dadah merupakan suatu masalah yang melibatkan isu keselamatan disebabkan keterlibatan mereka dengan jenayah, masalah sosial dan kesihatan yang memberi impak yang besar kepada negara. Penyalahgunaan dadah juga merupakan isu kesihatan awam yang perlu diberi perhatian secara signifikan dan dikaitkan dengan pelbagai masalah tingkah laku jenayah dan kesihatan mental (World Health Organization 2016; Wolfe & Mash 2006; Ismail, Ghazalli & Ibrahim 2015) dan menjadi ancaman yang besar kepada negara (Suppiah, 2015). Sehingga kini, trend statistik penagihan dadah di Malaysia masih belum menunjukkan perkembangan positif walaupun terdapat pelbagai usaha yang telah dilaksanakan oleh pihak kerajaan untuk menangani isu ini. Sepanjang tahun 2017 sehingga 2018, terdapat banyak kes penagihan yang telah dikenalpasti oleh Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK). Manakala perangkaan statistik daripada Jabatan Penjara Malaysia (JPM) menunjukkan sejumlah 32,208 banduan dadah telah ditahan pada tahun 2013 dan jumlah ini dilihat terus meningkat secara drastik kepada 63,284 orang banduan dadah pada tahun 2017 (JPM, 2018). Keadaan ini jelas menunjukkan bahawa terdapat perkaitan rapat antara isu penagihan dadah dan kegiatan perlakuan jenayah di Malaysia. Kajian yang dijalankan oleh Fauziah et al (2015), mendapati seramai 206 orang (53.4%) penagih dadah yang sedang mendapatkan rawatan dan pemulihan di AADK pernah mempunyai rekod dipenjarakan atas kesalahan jenayah. Norruzeyati, et al., (2020) berpendapat banduan yang terlibat dengan jenayah melalui proses pengintegrasian semula ke dalam masyarakat yang sukar dan kegagalan mereka untuk menyesuaikan diri dengan masyarakat memberi kesan kepada pengulangan semula jenayah. Laporan yang dikeluarkan oleh Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) pada tahun 2019 mendapati, ciri demografik penyalahguna dadah menunjukkan bahawa bangsa Melayu merupakan bangsa yang mendominasi aktiviti penyalahgunaan dadah iaitu sebanyak 75.6 peratus, diikuti bangsa Cina sebanyak 7.9 peratus, Pribumi Sabah 6.8 peratus, India sebanyak 6.5 peratus, Pribumi Sarawak sebanyak 2.7 peratus dan lain-lain bangsa sebanyak 0.5 peratus (AADK, 2019).

Oleh itu, kajian secara empirikal dilakukan bertujuan untuk mengenalpasti profil demografi dan pengalaman penagihan dadah dan jenayah dalam kalangan banduan Melayu yang sedang menjalani hukuman di Penjara Malaysia. Hasil kajian membantu menyediakan sumber maklumat bermanfaat kepada kaunselor, ahli psikologi dan pekerja sosial untuk menyediakan intervensi yang bersesuaian ke arah pemulihan dan kefungisian sosial banduan. Menurut Zarina & Mohamad Daus (2015), ancaman dadah merupakan satu ancaman yang melibatkan jenayah berkumpulan dan merentas sempadan sesebuah negara. Aktiviti tersebut telah menjadi isu yang penting, sehinggakan mengakibatkan hubungan antara negara di Asia Tenggara yang berjiran menjadi lebih sensitif. Manakala kajian yang dijalankan oleh Victor, et al (2019) mendapati sejumlah 36.0% responden mengakui bahawa pengambilan dadah telah menyebabkan mereka terlibat dengan kes jenayah keganasan rumah tangga. Hasil kajian mendapati kebanyakan mereka merupakan individu yang mampu menjalani kehidupan normal sebelum pengambilan dadah, namun penggunaan dadah telah menyebabkan berlakunya perubahan emosi dan tingkah laku sehingga menyebabkan tercetusnya kes keganasan rumah tangga terhadap keluarga dan pasangan masing-masing. Kajian ini menunjukkan bahawa betapa penggunaan dadah boleh merangsang fikiran yang tidak waras dan memberikan kesan negatif terhadap kesejahteraan

dan keharmonian institusi kekeluargaan. Manakala Sujit dan Erwin (2016) dalam kajiannya pula mendapati mereka yang terlibat dengan jenayah kebanyakannya menggunakan dadah kokain, methamphetamine, estasi, heroin dan ganja. Manakala jenayah yang sering dilakukan oleh mereka pula adalah terdiri daripada jenayah curi dan pecah rumah sehingga mengganggu gugat kesejahteraan dan keselamatan masyarakat.

Kajian Darshan et al., (2020) pula mendapati dadah Opiat dan Amphetamine-Type-Stimulants (ATS) merupakan dadah yang merangsang kepada tingkah laku ganas secara fizikal dan menekankan program intervensi perlu diberikan penumpuan yang lebih kepada pengguna dadah ATS yang sedang mendapatkan rawatan dan pemulihan. Di Malaysia, analisis mendapati dadah ATS merupakan dadah popular yang paling banyak disalahgunakan pada tahun 2019 (AADK, 2019). Laporan menunjukkan sejumlah 91,684 orang penyalah guna dan penagih dadah menyalahguna dadah ATS dan diikuti dadah Opiat iaitu sejumlah 43,545 orang (AADK 2019). Trend penyalahgunaan dadah ATS hakikatnya memberikan kesan negatif terhadap aspek psikologikal, kebimbangan, kemurungan dan kesihatan mental seseorang individu (Bao et al., 2013; Sutcliffe, 2009; Marshall & Werb, 2010). Penggunaan dadah ATS ini berhadapan dengan risiko terhadap kesihatan jantung yang serius dan kadar tingkah laku bunuh diri yang tinggi dan membawa kepada perlakuan jenayah (Darke, 2008; Breet, Goldstone & Bantjes, 2018). Di Malaysia tren dadah ATS amat membimbangkan negara kerana golongan muda berumur 13-39 tahun merupakan generasi muda yang majoritinya dikenalpasti terlibat dengan dadah ATS. Oleh itu, negatif-langkah pencegahan perlu diperkasakan untuk membendung masalah ini daripada terus berleluasa kerana penggunaan dadah tersebut berupaya memberikan kesan negatif terhadap kesejahteraan dan keselamatan negara.

Fauziah (2020) dalam kajiannya menganalisis tentang aspek perbelanjaan yang diperuntukkan oleh banduan jenayah jalanan untuk membeli dadah dalam sehari. Hasil kajian beliau mendapati kebanyakan banduan jenayah jalanan iaitu sejumlah 62.1% mengakui bahawa mereka memperuntukkan wang sejumlah RM100 sehari untuk membeli dadah. Ini bermakna selain terlibat dengan jenayah, mereka juga dikenalpasti sebagai pengguna dadah. Peruntukan kewangan sebanyak RM100 sehari untuk membeli dadah merupakan jumlah yang cukup besar dan memberi makna bahawa banduan memerlukan sejumlah RM3000 sebulan untuk membeli dadah. Peruntukan besar yang diperlukan untuk membeli dadah ini sudah pasti mendorong dan mendesak mereka untuk memperoleh sumber kewangan yang tinggi dalam pelbagai cara termasuk penglibatan dengan aktiviti jenayah jalanan seperti curi ragut, samun tanpa senjata api dan samun berkawan tanpa senjata api. Pendapatan bulanan hasil daripada pekerjaan yang kurang daripada RM2000 sebulan dalam kalangan majoriti banduan (90.4%) juga dilihat bercanggah dengan kos dan perbelanjaan yang perlu disediakan oleh mereka untuk membeli dadah (Fauziah, 2020). Keadaan ini mendesak mereka untuk melakukan jenayah bagi memperoleh sumber pendapatan untuk membeli dadah (Richard & Jeremy, 2020; Langfield & Payne, 2021).

Menurut Ezarina (2020), majoriti banduan (57.8%) yang terlibat dengan kes jenayah dan dadah merupakan mereka yang mempunyai pengalaman pekerjaan yang tidak tetap dan sering bertukar-tukar pekerjaan. Berdasarkan cabaran yang dihadapi dalam pekerjaan, majoriti daripada mereka mengakui sukar untuk mendapatkan pekerjaan disebabkan oleh pendidikan yang rendah dan kebanyakan majikan kurang berminat untuk memberi peluang pekerjaan kepada mereka. Malah, sebilangan besar daripada mereka juga berhadapan dengan situasi di mana mereka tidak langsung diberikan peluang pekerjaan sekiranya pihak agensi atau bakal majikan mengetahui mereka mempunyai rekod jenayah. Keadaan ini menyebabkan kebanyakan mereka menggunakan semula dadah dan mengulangi kesalahan jenayah (James, 2015; Riordan, 2017; Spohn, 2015). Permasalahan dadah dan jenayah ini dilihat suatu masalah serius yang dihadapi negara kerana telah banyak wang dibelanjakan setiap tahun untuk menangani permasalahan tersebut. Mohamad Johdi (2021), berpendapat masalah penagihan dan jenayah ini menyebabkan wujudnya kos secara langsung dan tidak langsung kepada negara seperti kos pengawasan dan pemantauan polis, kos tambahan kepada sistem kesihatan nasional dan kos rawatan dan pemulihan penagih dadah. Kos yang ditanggung oleh pihak kerajaan dilihat tidak setimpal dengan hasil yang diperoleh kerana kesannya amat sedikit berbanding dengan peruntukan perbelanjaan yang besar yang telah dilaburkan oleh kerajaan pada setiap tahun (Normala & Mohd Azhar, 2017). Memandangkan masalah dadah dan jenayah merupakan isu nasional yang mengancam keselamatan masyarakat dan

dihadapi oleh majoriti oleh bangsa Melayu, maka artikel ini disediakan bertujuan untuk mengenalpasti profil dan pengalaman menggunakan dadah dan melakukan jenayah dalam kalangan banduan Melayu. Hasil kajian diharap dapat membantu menyediakan sumber maklumat yang boleh membantu menambahbaik program-program pencegahan dadah dan jenayah khususnya dalam kalangan masyarakat Melayu di Malaysia.

METODOLOGI KAJIAN

Reka Bentuk Kajian

Kajian ini menggunakan reka bentuk tinjauan keratan-lintang secara kuantitatif. Ia dilakukan secara survei dengan menggunakan borang soal selidik kajian. Kajian kuantitatif merupakan suatu kajian yang menggunakan data numerik selama proses kajian dijalankan bermula proses pengumpulan data, pentafsiran data serta paparan dapatan kajian (Arikunto 2006).

Populasi, Sampel dan Lokasi Kajian

Dalam kajian ini, populasi kajian merujuk kepada banduan dadah berbangsa Melayu yang sedang menjalani hukuman di Penjara Malaysia. Seramai 301 orang banduan dadah yang ditempatkan di lima buah zon penjara Malaysia telah dipilih secara rawak sebagai sampel kajian. Antara Penjara yang terlibat dalam kajian ialah dari zon selatan (Penjara Melaka), zon tengah (Penjara Selangor), zon utara (Penjara Perak), zon timur (Penjara Pahang) dan zon Sabah/Sarawak (Penjara Sabah). Pemilihan sampel dalam kajian ini adalah berasaskan kepada kriteria banduan lelaki Melayu dan warganegara Malaysia.

Penganalisan Data:

Data kajian dianalisis dengan menggunakan IBM SPSS statistik versi 25. Analisis deskriptif digunakan untuk menunjukkan keputusan kepada sesuatu data yang telah diperolehi (Chua 2014). Analisis deskriptif seperti frekuensi dan peratusan digunakan untuk mencapai objektif kajian iaitu untuk mengenalpasti profil, pengalaman menggunakan dadah dan melakukan jenayah dalam kalangan banduan Melayu.

Instrumen Kajian:

Instrumen kajian dibina oleh penyelidik dan borang soalselidik kajian ini terdiri daripada beberapa bahagian seperti berikut:

Bahagian A: Profil Demografi

Bahagian ini mengandungi 16 soalan berkaitan dengan profil dan latar belakang responden. Responden yang dipilih terdiri daripada banduan dadah berbangsa Melayu yang sedang menjalani hukuman sekurang-kurangnya selama enam bulan di Penjara Malaysia. Maklumat demografi ini bertujuan untuk mendapatkan maklumat tambahan tentang ciri-ciri responden yang terlibat dalam kajian ini. Maklumat ini juga dapat dijadikan sebagai analisis statistik untuk memperkukuh hasil analisis data kajian berkenaan aspek-aspek yang berkaitan dengan banduan dadah sebagai responden kajian. Terdapat dua jenis item yang digunakan dalam bahagian ini, iaitu:

1. Item Pilihan Tunggal (*Single Choice Item*)

Responden diminta untuk membuat pilihan dengan cara menanda (✓) pada kotak yang disediakan berdasarkan pernyataan item yang sesuai dengan diri mereka. Sebagai contoh, etnik, agama, status perkahwinan, taraf pendidikan tertinggi, pekerjaan terdahulu, taraf pendidikan tertinggi ibu dan

bapa, pekerjaan ibu dan bapa, status perkahwina ibu dan bapa, tinggal bersama siapa dan pengenalpastian keterlibatan ahli keluarga dengan dadah.

2. Item Bebas

Item ini memerlukan responden untuk menyatakan maklumat tanpa diberi sebarang pilihan atau kategori. Sebagai contoh, umur, anggaran jumlah pendapatan sebulan, bilangan adik beradik dalam keluarga dan ahli keluarga yang terlibat dengan penyalahgunaan dadah.

Bahagian B: Latar Belakang Penagihan Dadah

Bahagian ini mengandungi enam soalan yang berkaitan dengan latar belakang penagihan terdahulu. Soalan tersebut termasuk umur pertama kali mengguna dadah, berapa kali masuk penjara, sumber bekalan dadah, jenis dadah, sebab menggunakan dadah dan anggaran kos perbelanjaan dadah sehari berdasarkan kepada latar belakang penagihan terdahulu.

Bahagian C: Latar Belakang Keterlibatan Aktiviti Jenayah

Bahagian ini mengandungi empat soalan yang berkaitan dengan latar belakang penglibatan dengan aktiviti jenayah. Bahagian ini mempunyai hanya satu sahaja soalan yang berbentuk item bebas iaitu umur pertama kali terlibat dengan jenayah. Manakala, soalan selebihnya berbentuk item pilihan tunggal. Antaranya termasuk kekerapan melakukan jenayah dalam tempoh satu minggu, teknik yang biasa dilakukan ketika melakukan jenayah dan sebab lain ditahan oleh pihak berkuasa polis selain dadah.

Proses Pengumpulan Soal Selidik

Pada permulaan proses pengumpulan data, permohonan kebenaran daripada Ketua Pengarah Jabatan Penjara Malaysia untuk menjalankan kajian pengutipan data telah dilakukan. Selepas permohonan menjalankan kajian diluluskan, pengkaji menghubungi pihak Penjara dan menetapkan tarikh yang bersesuaian untuk mengumpul data berdasarkan jumlah responden yang telah ditetapkan. Setelah persetujuan kedua-dua pihak dicapai maka kajian dilakukan mengikut persetujuan dan tarikh yang telah diatur. Bagi tujuan pengumpulan data di Penjara, sesi taklimat telah diberikan kepada Pegawai Penjara yang bertugas dan responden yang terlibat dalam kajian ini. Penjelasan tentang beberapa arahan seperti memastikan semua maklumat dalam borang soal selidik perlu dilengkapkan, soal selidik perlu dijawab dengan jujur berdasarkan pengalaman penagihan dan aktiviti jenayah yang dilakukan dan memulangkan semula borang soal selidik dalam keadaan lengkap. Bagi memudahkan proses pengumpulan data, responden yang terpilih untuk menjayakan kajian ini telah dipecahkan kepada dua kumpulan iaitu responden yang boleh membaca dan responden yang tidak boleh membaca. Responden yang boleh membaca mengisi sendiri borang soal selidik dan diawasi oleh Pegawai Penjara. Manakala responden yang tidak boleh membaca, pengkaji dan Pegawai Penjara yang bertugas membacakan satu persatu soalan tersebut secara bersemuka dan responden menanda jawapan yang bersesuaian dengan diri mereka di dalam borang selidik. Setelah selesai mengisi borang soal selidik, responden diminta untuk mengembalikan borang tersebut dan pemeriksaan rapi dilakukan oleh pengkaji terhadap setiap helaian borang soal selidik tersebut. Sekiranya borang soal selidik tersebut tidak lengkap, pengkaji meminta responden untuk melengkapkan semula soalan yang tidak ditandakan dalam borang soal selidik yang di edarkan. Sekiranya borang soal selidik tersebut lengkap, pengkaji menerima borang soal selidik tersebut untuk tujuan analisis. Dalam kajian ini, kerja-kerja pengumpulan data dilakukan secara teratur bagi memastikan tujuan dan objektif kajian dapat dicapai sepenuhnya.

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Profil Diri Banduan Melayu

Seramai 301 orang banduan Melayu yang sedang menjalani hukuman di lima buah Penjara di Malaysia telah dipilih untuk terlibat dalam kajian ini. Hasil analisis kajian mendapati bahawa taburan umur

banduan Melayu yang terlibat dengan kes dadah adalah dalam lingkungan umur belia yang berusia antara 21 hingga 39 tahun (69.8%) dan diikuti dengan banduan Melayu dewasa berumur 40 hingga 30 tahun iaitu sebanyak 23.3%. Manakala, selebihnya pula berusia antara 41 hingga 59 tahun (30.2%). Kesemua mereka yang terlibat dalam kajian ini adalah berbangsa Melayu dan beragama Islam (100%). Berdasarkan status perkahwinan, kajian seterusnya menunjukkan 58.5% dalam kalangan banduan Melayu terdiri daripada mereka yang masih bujang dan belum berkahwin. Manakala selebihnya terdiri daripada mereka yang sudah berkahwin (23.3%) dan telah bercerai iaitu duda dengan peratusan sebanyak 18.3%. Berdasarkan penelitian berkaitan dengan aspek pendidikan pula, kajian mendapati majoriti banduan Melayu yang terlibat dalam kajian ini hanya mempunyai tahap pendidikan di tahap SPM (43.5%) dan SRP/PMR sahaja (27.2%) dengan jumlah keseluruhan kedua-dua tahap pendidikan ini sebanyak 70.7%. Selebihnya, banduan Melayu yang terlibat dalam kajian ini hanya mempunyai pendidikan di tahap sekolah rendah (16.9%) dan tidak bersekolah (2.0%). Hanya 8.0% sahaja mereka yang direkodkan mempunyai sijil Kemahiran, Diploma (2.0%) dan sijil STPM (3%). Analisis ini memberi gambaran bahawa majoriti mereka yang terlibat dengan kes dadah dan sedang di Penjarakan terdiri daripada mereka yang masih berada pada tahap pendidikan menengah sahaja. Aspek pendidikan ini adalah penting kerana ia memberi gambaran yang lebih besar terhadap prospek perkerjaan mereka serta jumlah gaji yang diterima oleh banduan Melayu. Analisis seterusnya menunjukkan majoriti iaitu 93.1% dalam kalangan banduan Melayu ini mempunyai pekerjaan tetap (52.2%) dan sambilan (40.9%) sebelum mereka di Penjarakan dan sejumlah 12.6% lagi didapati tidak bekerja (6.6%) dan berstatus pelajar (3%). Bagi banduan Melayu yang pernah bekerja sebelum di Penjarakan, majoriti iaitu 97.3% daripada mereka ini mempunyai pendapatan antara RM50-RM3860 sebulan. Pendapatan ini dikategorikan di bawah pengkelasan kelompok B40 iaitu kumpulan isi rumah terendah. Pendapatan minima yang diterima oleh banduan Melayu adalah sejumlah RM50 sebulan manakala pendapatan maksima pula adalah sejumlah RM20,000 sebulan.

Bagi memahami latarbelakang keluarga banduan Melayu, kajian selanjutnya menganalisis berkaitan dengan latarbelakang pendidikan ibu bapa banduan Melayu yang sedang di Penjara atas kesalahan dadah. Hasil analisis yang dijalankan mendapati majoriti iaitu 52.5% dalam kalangan ibu banduan Melayu ini terdiri daripada mereka yang hanya bersekolah rendah (32.6%) dan tidak bersekolah (19.9%). Aspek ini perlu diberikan penekanan kerana faktor ini memberi gambaran terhadap masa depan dan perkembangan hidup sampel yang dikaji. Sejumlah 35.9% dalam kalangan ibu banduan Melayu mempunyai tahap pendidikan sekolah menengah iaitu SPM (21.6%), SRP/PMR (13%) dan STPM (1.3%). Manakala selebihnya iaitu 11.6% terdiri daripada mereka yang mempunyai sijil kemahiran (1.3%), Diploma (1.3%), Ijazah (1.0%) dan lain-lain (8.0%). Selain itu, kajian ini juga mendapati majoriti bapa banduan Melayu juga menunjukkan tren yang hampir sama dengan status pendidikan ibu banduan Melayu. Analisis menunjukkan hampir separuh iaitu 45.8% dalam kalangan bapa banduan Melayu terdiri daripada mereka yang tidak bersekolah (33.2%) dan bersekolah rendah (12.6%). Hanya 27.5% dalam kalangan bapa banduan Melayu mempunyai tahap pendidikan sekolah menengah iaitu SRP/PMR (22.9%), SPM (2.3%) dan STPM (2.3%). Manakala selebihnya iaitu hanya 26.6% mempunyai tahap pendidikan di tahap Diploma dan sijil Kemahiran iaitu masing-masing mencatat jumlah 1.0%, Ijazah (12%) dan lain-lain (12.6%). Latarbelakang pendidikan yang rendah dalam kalangan ibu bapa banduan Melayu memberi gambaran terhadap tahap pendidikan dalam kalangan diri dan keluarga banduan secara keseluruhannya. Hasil analisis terhadap status perkahwinan ibu bapa banduan Melayu menunjukkan 59.8% dalam kalangan ibu bapa mereka masih tinggal bersama dan selebihnya iaitu 40.2% lagi mencatatkan status perkahwinan yang telah bercerai (10.3%), berpisah tetapi tidak bercerai (10.3%) dan lain-lain iaitu tidak mengetahui status perkahwinan ibu bapa disebabkan salah seorang anggota keluarga telah meninggal dunia (20.6%). Berdasarkan penempatan tempat tinggal, analisis mendapati 65.8% dalam kalangan banduan Melayu masih tinggal dengan keluarga dan mempunyai komitmen dan tanggungan terhadap penjagaan adik beradik, ibu bapa, isteri dan anak-anak. Hanya 16.9% dalam kalangan banduan Melayu tinggal bersendirian, 4.7% tinggal dengan rakan dan selebihnya berstatus lain-lain iaitu tinggal dengan nenek dan keluarga angkat (12.6%). Analisis seterusnya juga mendapati kebanyakan banduan Melayu yang terlibat dalam kajian

ini terdiri daripada mereka yang mempunyai adik beradik 1-5 orang (52.5%), 6-10 orang (44.2%) dan 11 orang ke atas (3.3%).

Pengalaman Menggunakan Dadah dalam kalangan Banduan Melayu

Berdasarkan analisis yang dijalankan terhadap pengalaman menggunakan dadah, kajian menunjukkan majoriti iaitu 50.8% dalam kalangan banduan Melayu memulakan aktiviti dan terjebak menggunakan dadah sewaktu dalam usia masih belia iaitu berumur dalam lingkungan antara 25-30 tahun. Selebihnya kajian mendapati banduan Melayu telah memulakan aktiviti menggunakan dadah di awal usia remaja (19-24 tahun), kanak-kanak (10-18 tahun) dan dewasa (31-43 tahun). Majoriti daripada mereka ini mengakui telah memperoleh bekalan dadah daripada pengedar/tokan (84.7%) dan daripada kawan-kawan mereka sendiri (34.2%). Dadah jenis syabu (86%) merupakan dadah jenis popular yang digunakan oleh banduan Melayu diikuti oleh dadah jenis heroin (52.8%) dan ganja (39.5%). Berdasarkan penelitian kekerapan terhadap faktor menggunakan dadah, kajian mendapati 59.8% dalam kalangan banduan Melayu ini terjebak dengan aktiviti penyalahgunaan dadah disebabkan oleh inginkan keseronokan dan diikuti oleh pengaruh rakan (50.5%). Faktor inginkan keseronokan ini mempunyai perkaitan dengan naluri majoriti mereka yang terjebak dengan dadah di awal usia remaja dan belia. Antara faktor-faktor lain banduan Melayu menggunakan dadah adalah disebabkan oleh faktor tekanan (22.9%), desakan hidup (7.0%), menahan kesakitan (6.0%) dan lain-lain (8.3%) iaitu seperti disebabkan oleh kesunyian, ingin mencuba dan atas faktor tujuan kerja. Berdasarkan anggaran kos perbelanjaan dadah sehari, analisis menunjukkan majoriti iaitu 85.3% dalam kalangan banduan Melayu membelanjakan sejumlah RM50-RM100 sehari untuk membeli dadah. Anggaran ini amat besar berbanding jumlah pendapatan hasil daripada pekerjaan mereka terdahulu yang telah dikenalpasti berada dalam kelompok B40. Selebihnya iaitu 14.7% dalam kalangan banduan Melayu telah membelanjakan sejumlah RM101-RM500 sehari (14%) dan 0.7% lagi telah membelanjakan sejumlah RM501-RM1000 sehari untuk membeli dadah. Analisis kajian seterusnya menunjukkan majoriti iaitu 81.4% dalam kalangan banduan Melayu yang ditempatkan di Penjara adalah terdiri daripada banduan residivis iaitu mereka yang pernah masuk Penjara berulang kali iaitu 2 kali ke atas. Hanya 18.6% dalam kalangan banduan Melayu merupakan banduan baru pertama kali mempunyai pengalaman di penjarakan.

Pengalaman Keterlibatan Dengan Aktiviti Jenayah Dalam Kalangan Banduan Melayu

Selain keterlibatan dengan dadah, analisis kajian juga mendapati daripada 301 orang banduan tersebut, sejumlah 117 orang banduan Melayu (38.95%) terdiri daripada mereka yang pernah terlibat dengan aktiviti jenayah. Analisis menunjukkan umur pertama kali mereka terlibat dengan aktiviti jenayah adalah berumur dalam lingkungan 10-18 tahun. Manakala selebihnya terlibat dengan jenayah ketika berumur 19-24 tahun (27.4%), 25-30 tahun (16.2%) dan 31-40 tahun (11.1%). Analisis ini menunjukkan kebanyakan mereka yang terlibat dengan jenayah adalah ketika di awal usia yang masih muda. Sejumlah 21.4% dalam kalangan mereka mengakui telah melakukan aktiviti jenayah pada setiap hari. Manakala selebihnya melakukan aktiviti jenayah dua kali seminggu (19.7%), melebihi dua kali seminggu (23.9%) dan lain-lain iaitu apabila berada dalam keadaan perlu dan terdesak sahaja (35%). Berdasarkan teknik melakukan jenayah, hasil kajian menunjukkan kebanyakan banduan Melayu memilih teknik melakukan jenayah secara individu iaitu bersendirian (59%) dan bukan secara berkumpulan (13.7%). Manakala dari aspek jenis kesalahan jenayah yang pernah dilakukan, kajian mendapati kebanyakan banduan Melayu terlibat dengan kes pengedaran dadah (57.3%), mencuri (49.5%), kesalahan lalu lintas (15.4%) dan pecah rumah (12.8%).

PERBINCANGAN

Berdasarkan hasil kajian terhadap profil banduan Melayu ini, dapatan kajian dilihat selari dengan data dan social ka yang direkodkan dalam buku maklumat dadah (AADK 2019) yang menunjukkan golongan belia berumur 19 sehingga 39 tahun mencatatkan peratusan tertinggi sebagai penyalahguna dan penagih dadah iaitu sebanyak 68.1 peratus dari keseluruhan penagih dadah di Malaysia. Perkara ini amat membimbangkan kerana generasi muda merupakan tonggak utama dan pewaris kepimpinan masa hadapan negara. Seharusnya generasi social k mempunyai karakter yang kuat, menjadi agen perubahan dan berpotensi untuk social -sama memajukan dan menjaga kemakmuran negara. Memandangkan kesemua banduan Melayu ini terdiri daripada kaum lelaki, maka sudah semestinya tanggungjawab dan amanah mereka dalam memegang tampuk kepimpinan keluarga diperlukan dalam mencorak keluarga yang sejahtera. Kajian ini menunjukkan sejumlah 23% dalam kalangan banduan Melayu yang terlibat dengan dadah dan jenayah adalah mereka yang telah berkahwin. Oleh itu, peranan mereka untuk menjadi ketua dan memimpin keluarga dan anak-anak sudah semestinya akan terjejas dan menjadi pincang ekoran penglibatan mereka dengan aktiviti dadah dan jenayah, apatah lagi kini telah dipenjarakan. Kebanyakan banduan Melayu ini juga mempunyai tahap social kan pada tahap rendah dan menengah sahaja dan terdapat juga dalam kalangan mereka yang tidak mempunyai latarbelakang persekolahan. Menurut Ross & Wu (1996), social kan boleh menjejaskan keupayaan seseorang individu dalam mengurus kehidupan yang berkualiti kerana social ekonomi dan social bergantung kepada social kan yang diterima. Lemah dalam social kan akan mendorong individu untuk hidup dalam kemiskinan (Mihai, Titan & Manae, 2015; Njong, 2010). Pendidikan yang lemah dan ketiadaan latarbelakang social kan juga memberi kesan kepada aspek pekerjaan dan upah yang diterima (Manshor, Abdullah & Hamed, 2020). Hasil kajian mendapati kebanyakan banduan Melayu yang terlibat dengan dadah dan jenayah terdiri daripada mereka yang berada dalam kelompok B40 iaitu menerima pendapatan hasil daripada pekerjaan kurang dari RM3860 sebulan dan ada juga dalam kalangan mereka yang tidak bekerja dan tidak mempunyai hasil pendapatan. Manakala kajian mendapati majoriti banduan Melayu yang terlibat dalam kajian ini telah memperuntukkan sejumlah RM50-RM100 sehari untuk membeli dadah iaitu bersamaan dengan RM1500- RM3000 sebulan. Keadaan ini mengundang risiko kepada jenayah dan permasalahan social lain seperti menjadi pengedar dadah, mencuri dan melakukan pecah rumah untuk menampung kos perbelanjaan membeli dadah (Hafid, 2011; Fauziah, et al., 2020; Gallie, Paugam & Jacobs, 2003).

Oleh itu pendidikan merupakan petunjuk penting dalam membentuk insan yang cemerlang dan menyediakan kualiti dan persekitaran hidup yang baik untuk masyarakat di masa hadapan. Sekolah termasuk guru juga memainkan peranan penting dalam melahirkan insan yang cemerlang dari segi jasmani, emosi, rohani dan intelek (Mohamad Khairi & Asmawati, 2010). Program-program pendidikan, kesedaran dan pencegahan bahaya dadah dan jenayah perlu diperluaskan di peringkat awal sekolah bagi membantu menyediakan pengetahuan bahaya dadah dan jenayah. Ini kerana kajian mendapati majoriti banduan Melayu yang terlibat dengan dadah adalah disebabkan oleh faktor inginkan keseronokan dan disebabkan oleh pengaruh rakan. Oleh itu, guru dan kaunselor di sekolah perlu memainkan peranan sebagai agen pembentukan sahsiah dan moral pelajar selain memberikan pendidikan terbaik kepada pelajar. Pengesanan awal murid yang bermasalah dan berisiko juga perlu dilaksanakan di peringkat sekolah bagi menyediakan intervensi awal kepada mereka yang terlibat dengan penyalahgunaan dadah. Sekiranya ia tidak ditangani segera, sudah pasti memberikan kesan jangka panjang terhadap masa depan mereka. Selain guru, ibu bapa pelajar juga perlu bersama-sama membantu sekolah dalam mendidik anak-anak mereka. Berdasarkan kajian ini, mendapati majoriti banduan Melayu terdiri daripada mereka yang mempunyai latarbelakang pendidikan ibu bapa pada tahap menengah dan ada diantara ibubapa mereka yang juga tidak mempunyai latarbelakang persekolahan. Keadaan ini memperlihatkan proses mendidik pelajar yang berisiko berhadapan dengan cabaran yang besar. Oleh itu agensi dan pihak-pihak yang berkepentingan perlu membantu pihak sekolah dalam menyediakan program yang bersesuaian kepada ibubapa pelajar seperti strategi daya tindak, komunikasi yang berkesan, menangani konflik keluarga dan tips kemahiran mendidik anak agar terhindar daripada permasalahan sosial yang boleh menjejaskan kehidupan dan masa depan anak-anak mereka. Cabaran mendidik anak diawal remaja juga merupakan suatu cabaran besar. Kajian ini

mendapati kebanyakan banduan Melayu mula terlibat dengan jenayah seawal usia remaja. Menurut Panjaitan & Daulay (2012), di usia remaja merupakan usia yang sukar difahami oleh kebanyakan ibu bapa kerana kurangnya pengendalian terhadap ego anak-anak tersebut.

Oleh itu tanggungjawab ibu bapa dalam mengawasi kehidupan dan aktiviti seharian anak-anak adalah penting bagi membendung permasalahan sosial tersebut (Habibie et al., 2018). Justeru, dalam menangani permasalahan ini, pihak-pihak yang berkepentingan juga perlu turut membantu memberi kemahiran keibubapaan kepada ibubapa kanak-kanak khususnya yang berisiko. Pihak-pihak yang berkepentingan dalam merangka dan mengubal dasar perlu memberi perhatian terhadap tanggungjawab ibubapa dengan memberi penekanan terhadap keperluan penyediaan program-program yang boleh meningkatkan penyertaan ibu bapa dalam menangani isu keibubapaan bagi membendung permasalahan sosial dalam kalangan masyarakat seperti dadah dan jenayah yang dilihat kian membimbangkan. Manakala untuk setting pemulihan banduan, Pegawai pemulihan di Penjara dan Agensi Anti Dadah Kebangsaan (AADK) yang terlibat dalam aspek pemulihan penagih dadah perlu responsif terhadap latarbelakang penghuni yang sedang dalam pemulihan dan tahanan mereka. Pemahaman terhadap latarbelakang penghuni secara menyeluruh membantu ke arah pelaksanaan intervensi dan pengurusan banduan yang berkesan dari aspek penyediaan perkhidmatan kaunseling yang bertepatan, kemahiran asas, pendidikan, pencegahan, rawatan dan pemulihan yang berkesan dalam kalangan banduan.

KESIMPULAN

Secara kesimpulan hasil kajian menunjukkan majoriti banduan Melayu yang terlibat dengan kes dadah dan jenayah terdiri daripada golongan muda iaitu berusia 21-39 tahun, masih bujang, pendidikan pada tahap SPM, mempunyai pekerjaan tetap sebelum dipenjarakan dan anggaran pendapatan sebulan di bawah RM3,850 (B40). Kebanyakan banduan Melayu memperoleh sumber bekalan dadah daripada pihak pengedar dan usia pertama kali menggunakan dadah adalah dalam lingkungan usia 35-30 tahun. Dadah jenis syabu merupakan dadah popular yang digunakan oleh kebanyakan mereka dan faktor menggunakan dadah adalah disebabkan oleh inginkan keseronokan dan disebabkan oleh pengaruh kawan. Sejumlah RM50-RM100 telah diperuntukkan oleh banduan Melayu untuk membeli dadah dalam tempoh sehari. Berdasarkan pengalaman keterlibatan dengan jenayah, hasil kajian mendapati kebanyakan banduan Melayu melakukan aktiviti jenayah melebihi dua kali seminggu dan jenayah yang dilakukan adalah secara bersendirian berbanding secara berkumpulan. Jenis jenayah yang dilakukan oleh kebanyakan mereka adalah sebagai pengedar dadah, mencuri dan melakukan pecah rumah.

Berdasarkan rumusan tersebut, kajian mencadangkan dua aspek berikut iaitu yang pertama dari aspek pencegahan, dimana aspek pendidikan dalam kalangan anak-anak Melayu perlu diperkasakan di peringkat sekolah rendah dan menengah sebagai langkah pencegahan awalan bagi membentuk pembangunan diri yang lebih sempurna. Ini kerana dapatan kajian menunjukkan kebanyakan banduan Melayu yang terlibat dengan kes dadah dan jenayah ini terdiri daripada mereka yang mempunyai kelayakan pendidikan pada tahap SRP dan SPM sahaja. Terdapat juga dalam kalangan mereka yang tidak bersekolah dan hanya mempunyai pendidikan pada tahap sekolah rendah. Pendidikan yang kukuh merupakan tonggak utama dalam membantu memperbaiki dan meningkatkan kualiti hidup seseorang individu. Lemah dalam aspek pendidikan dalam kalangan anak-anak Melayu telah mendorong mereka untuk hidup dalam keadaan kemiskinan, bergaul dengan rakan sebaya yang tidak dapat membantu membina sahsiah mereka dan seterusnya terdedah dengan gejala sosial yang memberi kesan negatif terhadap kesejahteraan dan keharmonian masyarakat. Sekolah melalui peranan guru dan ibu bapa juga perlu bekerjasama dan memainkan peranan penting dalam menangani dan mencegah permasalahan dadah dan mengurangkan risiko permasalahan masalah sosial lain yang membawa kepada perlakuan jenayah. Kajian juga mendapati faktor perasaan ingin tahu dikenalpasti sebagai faktor utama keterlibatan banduan Melayu dengan dadah. Oleh itu kempen kesedaran dan pendidikan pencegahan bahaya dadah perlu diperluas dan diperhebatkan agar keinginan untuk mencuba dadah dalam kalangan masyarakat Melayu dapat ditangani dengan lebih berkesan.

Berdasarkan aspek intervensi rawatan, adalah disarankan agar kaunselor dan ahli psikologi yang terlibat dengan program-program rawatan dan pemulihan menumpukan kepada aspek pembangunan sahsiah diri banduan, kemahiran membuat keputusan dan kemahiran daya tindak menjauhkan diri daripada dadah. Modul rawatan pemulihan dadah yang holistik perlu diperkemaskan bagi memberi kesedaran dan intervensi yang sesuai ke arah kepulihan. Program pembangunan kerjaya juga perlu diperkasakan sewaktu mereka berada dalam Penjara bagi memastikan proses pengintegrasian semula mereka ke dalam masyarakat setelah dibebaskan dapat dijayakan dengan lebih berkesan. Ini kerana kebanyakan bekas banduan dadah mengalami kesukaran mencari pekerjaan setelah dibebaskan disebabkan oleh faktor personaliti dan kurangnya keyakinan diri, tahap pendidikan yang rendah dan terlibat dengan rekod jenayah sehingga menyukarkan mereka untuk diberi peluang dan diterima bekerja dalam sektor pekerjaan tertentu. Stigma masyarakat terhadap bekas banduan juga telah menyebabkan mereka sukar untuk bangkit memulakan kehidupan baharu dan meningkatkan risiko kembali semula kepada penggunaan semula dadah dan mengulangi perlakuan jenayah.

PENGHARGAAN

Kajian ini telah mendapat sokongan dan pembiayaan daripada Kementerian Pengajian Tinggi (KPT) melalui kod penyelidikan FRGS/1/2018/SS06/UKM/02/2. Ucapan penghargaan juga ditujukan kepada Jabatan Penjara Malaysia dan Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, UKM serta semua yang telah menjayakan kajian ini.

RUJUKAN

- Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK). (2019). *Maklumat Dadah 2019*. Selangor: Kementerian Dalam Negeri.
- Agensi Antidadah Kebangsaan (AADK). (2012). *Buku Maklumat Dadah 2012*.
- Arikunto, S. 2006. *Prosedur Penilaian Suatu Pendekatan Praktik*. Edisi ke-6. Jakarta: Penerbit PT Rineka Cipta.
- Bao Y.P, Qiu Y, Yan S.Y, Jia Z. Y, Li S. X, Lian Z, et al. (2013). Pattern of Drug Use and Depressive Symptoms among Amphetamine Type Stimulants Users in Beijing and Guangdong Province, China. *PLoS ONE* 8(4): e60544. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0060544>
- Breet, E., Goldstone, D & Bantjes, J. (2018). Substance use and suicidal ideation and behaviour in low- and middle-income countries: A systematic review. *BMC Public Health*, 18(549), 2-18. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-5425-6>
- Chua Yan Piaw. (2014). *Kaedah Penyelidikan*. Kuala Lumpur: McGraw-Hill.
- Darke S, Kaye S, McKetin R, Dufflou J. (2008). Major physical and psychological harms of methamphetamine use. *Drug Alcohol Rev.* 27, 253–62. <https://doi.org/10.1080/09595230801923702>
- Darshan, S., Suresh, N., Krishnan, H., Balber, S & Balasingam, V. (2020). The relationship between amphetamine-type stimulant (ATS) use and violent crime in Penang, Malaysia: findings from a preliminary study. *Drug: Education, Prevention and Policy*. 1-10. <https://doi.org/10.1080/09687637.2020.1833836>
- Ezarina Zakaria. (2020). Jenayah Jalanan dan Sumber Pekerjaan. Dlm. Fauziah Ibrahim, Ezarina Zakaria & Norulhuda Sarnon. *Jenayah Jalanan Isu, Punca dan Mekanisme Pencegahan*, hlm 68-79. Bangi: Penerbit UKM
- Fauziah Ibrahim. (2015). Perbandingan tahap pengekalan kepulihan antara bekas klien tamat menjalani program penyingkatan CCRC dalam tempoh 6-11 bulan dan pembebasan antara 12-24 bulan. Laporan Akhir Penyelidikan Ilmiah AADK, Selangor.
- Fauziah Ibrahim, Ezarina Zakaria, Wan Shahrzad Wan Sulaiman, Mohammad Rahim Kamaluddin dan Nazirah Hassan. (2020). Penilaian Situasi Berisiko Tinggi Relaps Terhadap Kelompok B40 Banduan Dadah. Laporan Penyelidikan Fundamental Research Grant Scheme (FRGS), Bangi UKM.
- Fauziah Ibrahim. (2020). Dadah dan Penglibatan Jenayah Jalanan. Dlm. Fauziah Ibrahim, Ezarina Zakaria & Norulhuda Sarnon. *Jenayah Jalanan Isu, Punca dan Mekanisme Pencegahan*, hlm 68-79. Bangi: Penerbit UKM.
- Fauziah Ibrahim, Suzana Mohd Hoesni, Ezarina Zakaria, Salina Nen, Norulhuda Sarnon, Khadijah Alavi, Nasrudin Subhi & Mohd Suhaimi Mohamad. (2020). Drug Abuse and the Involvement of Prisoners in Street Crimes. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(4), 4508-4516. <https://doi.org/10.37200/ijpr/v24i4/pr201553>

- Fauziah Ibrahim, Bahaman Abu Samah, Mansor Abu Talib & Mohamad Shatar Sabran. (2012). Penagih dadah dan keadaan berisiko tinggi kembali relaps. *Journal of Sciences and Humanities* Vol. 7(1): 38-49.
- Gallie, D., Paugam, S., & Jacobs, S. (2003). Unemployment, Poverty and Social Isolation: Is There a Vicious Circle of Social Exclusion? *European Societies*. 5(1): 1-32. <https://doi.org/10.1080/1461669032000057668>
- Hafid, E. (2011). Kemiskinan (Al-Faqr) dalam perspektif hadis. *Jurnal Al-Hikmah*, 12 (1), 11-27.
- Habibie Ibrahim, Mazni Mustapha, Joki Perdani, Puteri Hayati Megat Ahmad & Nurul Hudani Md Nawi. (2018). Peranan dan Tanggungjawab Ibu Bapa dalam Pengasuhan Anak dan Remaja. *Asian Social Work Journal*, Volume 3 (5), 18–24. <https://doi.org/10.47405/aswj.v3i5.61>
- Ismail, R., Ghazalli, M.N & Ibrahim. N. (2015). Not all developmental assets can predict negative mental health outcomes of disadvantaged youth: A case of suburban Kuala Lumpur. *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6 (5), 452-461. <https://doi.org/10.5901/mjss.2015.v6n5s1p452>
- James, N. (2015). Offender re-entry: Correctional statistics, reintegration into the community and recidivism. Report prepared for Analysis in Crime Policy at the 2015 Congress Research Service, United States
- James, N. (2015). Offenders re-entry: Correctional statistic, reintegration into the community and recidivism. CRS Report, Prepared for Members and Committee of Congress.
- Jabatan Penjara Malaysia. (2018). Statistik Banduan Kesalahan Jenayah dan Dadah. Diakses pada 10 Januari 2021. https://www.data.gov.my/data/ms_MY/dataset/statistik-pelaksanaan-perkhidmatan-psikologi-banduan-kesalahan-jenayah-dadah
- Langfield, C.T & Payne, J.L. (2021). What Factors Predict the Self-Identification of Drug Dependency Among Australian Police Detainees? Prevalence, Correlates, and Implications for the Criminal Justice System. *Journal of Drug Issues*. 51(1), 3-22.
- Marshall, B.D & Werb, D. (2010) Health outcomes associated with methamphetamine use among young people: a systematic review. *Addiction* 105: 991–1002. <https://doi:10.1111/j.1360-0443.2010.02932.x>
- Mihai, M., Titan, E. & Manea, D. (2015). Education and Poverty. *Procedia Economics and Finance*, 32: 855 – 860. [https://doi:10.1016/S2212-5671\(15\)01532-4](https://doi:10.1016/S2212-5671(15)01532-4)
- Mohamad Johdi Salleh. (2012). Permasalahan penagihan dadah: Tinjauan di pusat serenti Selangor. In Universiti Malaysia Terengganu, Terengganu: International Seminar in Community Development-SAPKO
- Manshor, Z., Abdullah, S., & Hamed, A. B. (2020). Poverty and the Social Problems. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(3), 614–617. <https://doi:10.6007/IJARBS/v10-i3/7076>
- Mohamad Khairi Othman dan Asmawati Suhid. (2010). Peranan sekolah dan guru dalam pembangunan nilai pelajar menerusi penerapan nilai murni: Satu sorotan. *MALIM-SEA Journal of General Studies*, 11, 117-130
- Njong, A.M. (2010). The effects of educational attainment on poverty reduction in Cameroon. *Journal of Education Administration and Policy Studies* Vol.2 (1), 1-8. <https://doi:10.5897/IJEAPS10.058>
- Normala Abu Hassan & Mohd Azhar Abd Hamid. (2017). Kepentingan peristiwa pencetus dalam transformasi perspektif bekas penagih dadah. *Sains Humanika*. 9(1-5), 93-99. <https://doi:10.11113/sh.v9n1-5.1182>
- Norruzeyati Che Mohd Nasir, Noor Noor Azizah Ahmad, Ahmad Shukri Abdul Hamid, Mariny Abdul Ghani & Mohd Alif Jasni. (2020). *EDUCATUM – Journal of Social Science (EJOSS)*, 6(1), 22-32.
- Panjaitan, D.S., dan Daulay, W. (2012). Pola Asuh Orang Tua Dan Perkembangan Sosialisasi Remaja Di Sma Negeri 15 Medan. *Jurnal Keperawatan Holistik*. 1, 40-46
- Ross, C. dan Wu, C.L. (1996). Education, age, and the cumulative advantage in health. *Journal of Health and Social Behaviour*. 37:104-120. <https://doi.org/10.2307/2137234>
- Riordan, K. (2017). *The connection between drug use and crime in Western Australia*. <https://ro.ecu.edu.au/theses/1973>
- Richard, B.F & Jeremy, S. (2015). Committing Economic Crime for Drug Money. *Crime & Delinquency*. 63(4), 375-390. <https://doi.org/10.1177/0011128715591696>
- Sutcliffe C.G, German D, Sirirojn B, Latkin C, Aramrattana A, et al. (2009). Patterns of methamphetamine use and symptoms of depression among young adults in northern Thailand. *Drug Alcohol Depend* 101: 146–151. <https://doi:10.1016/j.drugalcdep.2008.11.014>
- Sujit Kumar Sarker, and Faller, Erwin Martinez (2016) *An exploratory framework of drug related crime in forensic sciences and criminology*. *Malaysian Applied Biology*, 45(2), 93-97.
- Spohn, C. 2015. Race, crime, and punishment in the twentieth and twenty-first centuries. *Crime and Justice*, 44(1), 49 - 97. <https://doi:10.1086/681550>
- Suppiah Nachiappan. (2015). Analisis Faktor Penyumbang Terhadap Penyalahgunaan Dadah dan Usaha Pemulihan dari Segi Kognisi di Pusat PENGASIH Malaysia. *EDUCATUM – Journal of Social Science (EJOSS)*, 1(1), 34-39.

- Victor Isaacs, Nasir Mohamad, Liyana Hazwani Mohd Adnan, Wan Hanis Aisyah Wan Rosdi, Nor Suliana Mustafa, Nurul Farah Aina Md Fauzi & Nur Husna Zakaria. (2019). Hubungan antara Penagihan dadah dengan Keganasa Rumah Tangga. *Jurnal Undang-Undang dan Masyarakat*, 25: 1-14. <https://doi: 10.17576/juum-2019-25-02>
- World Health Organization (WHO). (2016). Comprehensive mental health action plan 2013–2020. http://www.who.int/mental_health/action_plan_2013/en/. Akses pada 15 November 2020
- Wolfe, D. A., & Mash, E. J. (2006). *Behavioral and emotional disorders in adolescents: Nature, assessment, and treatment*. Guilford Publications.
- Zarina Othman & Mohamad Daus. (2015). Ancaman sindiket dadah terhadap juvenile di Malaysia. *Malaysia Journal of Society and Space*, 11(1), 62-72).